

Importanța dezvoltării abilităților creative în procesul de instruire

M. Golovaci

Studiile de psihologie contemporană au confirmat faptul că abilitățile creative se construiesc și se dezvoltă în ontogeneză, că această dimensiune a personalității – creativitatea – se învață și se dezvoltă în sistemul de instruire.

E.P. Torrance, V. Lowenfeld, E. Williams ș.a. susțin că orice individ are disponibilități creative, care se cer doar descoperite și modelate.

S.I. Shapiro, E.P. Torrance au constatat însă că uneori sistemele educaționale nu încurajează dezvoltarea abilităților creative, ci dimpotrivă. W. Taylor și L.L. Thurstone afirmă că sistemul de învățământ contemporan nu stimulează întotdeauna, în suficientă măsură, creativitatea, ci cultivă cu deosebire o gândire șablon, conformistă, frânând dezvoltarea spiritului critic, punând accentul pe stocarea de informații, pe reproducerea textuală a materialului, în detrimentul dezvoltării capacității studentului de a judeca, de a opera original și independent. Caracterul deseori învechit al conținuturilor, autoritatea absolută a unor teoreme și principii, convenționalismul metodelor de predare – în general, rutina din practica instructivă - reprezintă, pentru Guilford, Lowenfeld ș.a., căi de uniformizare a personalității, de limitare a creativității, ducând la automatizare. Dacă studenții manifestă un comportament stereotip, imitativ, este „pentru că așa au fost deprinși” (A. W. Forshey). Torrance explică situațiile în care indivizii nu creează prin faptul, că acestora le lipsesc modelele și deprinderile necesare acestui tip de activitate. Faptul este cu atât mai regretabil, cu cât potențialul neangajat în activitate nu numai că nu evoluează, ci „duce la scăderea capacităților psihice, diminuând șansa de dezvoltare și de succes” (P.G. E. Vernon).

Un rol important în evoluția studenților pe o traiectorie creatoare este atribuit de numeroși autori (W. Lowenfeld, R.C. Rogers ș.a.) climatului în care se desfășoară instruirea, expresie a atitudinii pe care o adoptă educatorul față de educat. Climatul „deschis”, nonconformist îi descătușează, înlăturând, după J. Arnold, „blocajele de natură emotivă, culturală sau perceptuală”.

Militarea pentru un climat deschis nu trebuie să ducă însă la ideea greșită că s-ar opta pentru activități anarhice, lipsite de disciplină, „laissez faire”, în care este permis orice, ci ca un mediu ambiant organizat cu abilitate, care generează receptivitate și dorință de activitate.

Literatura de referință evidențiază că principiul primordial în abordarea și educarea creativității îl constituie cerința participării nemijlocite a studenților la activitate, antrenarea lor efectivă în activități, care angajează intens abilitățile creative ale acestora. Dezvoltarea intensă a creativității se realizează cu precădere în situațiile – problemă, în procesul activității independente de rezolvare a unor probleme care conțin parametri inediți, pentru a căror descifrare este necesar efort personal de prelucrare și de restructurare a experienței. Formarea potențialului creator se poate realiza numai în situațiile care reclamă efectuarea nemijlocită a unor activități cu caracter creator. „Nici un procedeu didactic - spune Lerner – nu poate înlocui actele creatoare propriu-zise” deaceia, printr-o abordare modernă a învățării, studenții trebuie să parcurgă singuri etapele proprii descoperirilor: elaborarea ipotezelor, reorganizarea datelor, transformarea sistemelor până la obținerea unui răspuns adecvat, verificarea soluțiilor. Potențialul creativ poate fi, așadar, influențat prin instrucție și educație. Privitor la activitatea creatoare, în procesul de învățământ s-a conturat ideea că ea poate fi dirijată direct (prin algoritmi care descriu procedeele rezolvărilor creative) și indirect (prin asigurarea condițiilor care o favorizează).

J. D. Ferebee face educatorului următoarele recomandări în abordarea activității cu studenții:

- să-și creeze o atmosferă de receptivitate față de studenții săi;
- să-i elibereze pe cei timizi de temerile lor, iar pe cei „îmbuibăți de carte”, de rezervele lor;
- să-i stimuleze pe cei comozi și să aprofundeze cunoștințele celor superficiali;
- să-i convingă pe studenți că orice efort chiar dacă se soldează cu un rezultat neînsemnat, procură suficientă satisfacție pentru a merita să se reia încercarea;
- să știe să întrerupă temporar activitatea atunci când aceasta nu-i mai atrage pe studenți;
- să întrețină mereu la studenți dorința vie de activitate creatoare, prin cultivarea convingerii acestora că orice idee poate fi valoroasă.

Dintre procedeele practice destinate educației creativității se recomandă:

- dezbateri pe marginea unor evenimente, probleme și formularea tuturor răspunsurilor și explicațiilor posibile;
- discuții colective privind rezolvarea unor contradicții; reformularea ideilor și confruntarea cunoștințelor noi cu cele vechi;
- analiza erorilor și a cunoștințelor lor;
- analiza și interpretarea schemelor, a obiectelor sau materialelor din diferite unghiuri de vedere, pentru a descoperi ceea ce este ascuns la prima vedere.

Indiferent de tipurile de abordare creativitatea răspunde unor perspective.

Creativitatea ca scop: pentru a ne putea desăvârși, realiza și actualiza, pentru a trăi conștient, pentru a putea contribui activ la modelarea lumii. În ce mod? Prin atitudinea deschisă, receptivă față de mediul înconjurător, prin acceptarea provocării ce pornește de la mediu, pentru a ne confrunța cu el – pentru a deveni o parte a acestui mediu.

Înțelegând că viața nu este statică, ci un proces creativ neîntrerupt și un produs al propriei creativități, trebuie să vedem și premisele viitorului.

Nu există nici o situație conștientă, care să nu permită o participare creativă.

Multă vreme creativitatea a fost considerată ca o trăsătură transmisă genetic; astăzi este unanim acceptată ideea că ea se găsește în formă latentă în fiecare individ, este un dat uman general - valabil. Problema este cea a descoperirii, cât se poate de timpuriu a acestui potențial, a specificului său și exersarea în vederea transformării lui în trăsătură de personalitate, a obiectivării ei în produsele care să poarte amprenta creativității.

Procesul creativ reclamă, pe orice nivel, receptivitate și o atitudine deschisă față de lume.

Bibliografie

1. Brăduță, Vasile, *Valențele formative ale educației, Formarea prin Educație*, Editura CONPHYS, Rm. Vâlcea, 2002.
2. Joiță Elena, *Instruirea constructivistă- o alternativă. Fundamente. Strategii*, București: Aramis. 2006.
3. Lowenfeld, M., *The world picture of children a method of recording and Studyng them*, British J. Medic Psych, 1992.
4. Taylor, I., A., *Temeiuri psihologice ale instruirii*, București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1979.
5. Zlate, M., *Leadership și management – Management*, Iași: Polirom, 2008.